

Týždeň od 19. do 25. apríla

KRISTUS A ZÁKON V KÁZANÍ NA VRCHU

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ Mat 5,17–20; Luk 16,16; Mat 5,21–32; Rim 7,24;
Mat 5,33–37; 5,38–48

ZÁKLADNÝ TEXT

Nemyslíte si, že som prišiel zrušiť zákon alebo prorokov. Neprišiel som zrušiť, ale naplniť. Amen, hovorím vám: Pokiaľ nepominie nebo a zem, nepominie ani najmenšie písmenko, ani jediná čiarka zo zákona, kým sa všetko nestane. (Mat 5,17.18)

Keď sa spomenie Kázanie na vrchu, väčšina ľudí si spomenie na blahoslavenstvá. Ježišovo kázanie však zaznamenávajú tri kapitoly Matúšovho evanjelia (5–7). (Pravdepodobne rovnaké, ale skrátené kázanie zaznamenáva aj Lukášovo evanjelium v šiestej kapitole.) Celé kázanie môžeme rozdeliť na štyri základné časti, kde blahoslavenstvá sú obsiahnuté v prvej časti (Mat 5,1–12). V druhej časti Ježiš prirovnáva kresťanov ku svetlu a k soli (5,13–16). V tretej časti prináša Ježiš nový, hlbší pohľad na zákon (5,17–48) a v záverečnej, najdlhšej časti (6,1–7,23) prináša učenie o tom, ako by mal vyzeráť život kresťana. Celé kázanie je zakončené podobenstvom o dvoch staviteľoch (7,24–27), ktoré zdôrazňuje dôležitosť poslušnosti tomu, čo nám Boh hovorí. Tento týždeň sa budeme venovať tretej časti (5,17–48), ktorú teológovia nazývajú aj *antitézy* – teda prirovnania, vysvetlenia protikladom. Sústredíme sa na to, čo nás tieto texty učia o Božom zákone.

ANI NAJMENŠIE PÍSMENKO, ANI NAJMENŠIA ČIARKA

Nemyslite si, že som prišiel zrušiť zákon alebo prorokov. Neprišiel som zrušiť, ale naplniť. Amen, hovorím vám: Pokiaľ nepominie nebo a zem, nepominie ani najmenšie písmenko, ani jediná čiarka zo zákona, kým sa všetko nestane. Kto by teda zrušil čo len jedno z týchto najmenších prikázaní a učil by tak ľudí, bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve. Kto ich však bude zachovávať a učiť, bude označený za veľkého v nebeskom kráľovstve. Hovorím vám, že nikdy nevojdete do nebeského kráľovstva, ak vaša spravodlivosť neprevýši spravodlivosť zákonníkov a farizejov. (Mat 5,17–20)

Prečítaj si znova dnešný text. V čom sa odlišuje Ježišov postoj k zákonu od postoja farizejov? Ako by si vlastnými slovami vyjadril Ježišov postoj k zákonu? Ježiš začína túto časť uistením, že neprišiel zrušiť „zákon alebo prorokov“ (Mat 5,17). Hoci to nie je výslovne vyjadrené, v týchto slovách môžeme vidieť odkaz na celú Starú zmluvu (pozri Mat 7,12; 11,13; 13,35 /porovnaj Ž 78,2/; 22,40; Luk 16,16; Sk 13,15; 24,14 a Rim 3,21). Napriek tomu, z čoho ho jeho protivníci obviňovali, Ježiš nespochybňoval Knihu, ktorá zjavovala vôľu jeho Otca. Ježišovým cieľom bolo „naplniť“ zákon a prorokov, nie ich odmietnuť či odstrániť. Slovo použité pre výraz „naplniť“ (*pléroó*) znamená aj vyplniť, dovrieť, urobiť úplným a nesie v sebe základnú myšlienku „naplniť po okraj“. Na myšlienku *naplnenia* sa môžeme pozrieť dvomi spôsobmi. Prvým je zameranie sa na Ježiša ako na naplnenie Písma (Luk 24,25–27; Ján 5,39). Pochopenie nášho textu však vyplýva z bezprostredného kontextu, ktorý ukazuje, že Ježiš neprišiel odstrániť zákon (alebo dokonca celé Písmo), ale ukázať jeho podstatu, jeho skutočný význam.

Aby ukázal na svoj celkový zámer, Ježiš zameril svoju pozornosť priamo na zákon. Ako keby vedel, že ľudia sa ho raz budú snažiť obviňovať z rušenia zákona, upozornil svojich poslucháčov, že kým bude trvať nebo a zem, bude existovať aj zákon – až kým sa „všetko nestane“ (Mat 5,18).

Zákon je v Ježišových očiach taký dôležitý, že každý, kto zrušil čo i len najmenšie pravidlo zákona, „bude označený za najmenšieho v nebeskom kráľovstve“ (Mat 5,19). Inými slovami, nerespektovanie či zľahčovanie Božieho zákona má svoje dôsledky a môže napokon ľudí pripraviť o nebeské kráľovstvo. Ježiš upozorňuje, že mu nejde o formálnu spravodlivosť zákonníkov a farizejov, ale o spravodlivosť vyvierajúcu zo srdca, ktoré miluje Boha a túži konať jeho vôľu.

- Čím je pre teba Boží zákon? Ako ho uvádzaš do svojho života? Ktoré časti zákona považuješ za najdôležitejšie a ktoré za druhoradé? Prečo? Ako sa to prakticky prejavuje v tvojom živote?

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

APLIKÁCIA

VRAŽDA

Počuli ste, že otcom bolo povedané: Nezabiješ! Kto by však zabil, musí ísť pred súd. Ale ja vám hovorím: Každý, kto sa hnevá na brata, musí ísť pred súd. Kto by povedal bratovi: Hlupák, musí ísť pred veľradu. Kto by povedal: Blázon, musí ísť do ohnivého pekla. Keby si teda prinášal dar na oltár a tam by si sa rozepamätal, že tvoj brat má niečo proti tebe, nechaj svoj dar tam pred oltárom a odíď; najprv sa zmier so svojím bratom a až potom príď a obetuj svoj dar. Pokonaj sa rýchlo so svojím protivníkom, kým si s ním na ceste. Inak ťa tvoj protivník odovzdá sudcovi, sudca strážnikovi a uvrhnú ťa do väzenia. Amen, hovorím ti: Nevyjdeš odtiaľ, kým nezaplatíš do posledného haliera. (Mat 5,21–26)

Každý, kto nenávidí svojho brata, je vrah; a viete, že ani jeden vrah nemá v sebe večný život. (1Ján 3,15)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Keď Ježiš ozrejmil svoj zámer obhájiť zákon, začal vysvetľovať, čo znamená spravodlivosť, ktorá prevyšuje spravodlivosť zákonníkov a farizejov. Začal pripomenutím šiesteho prikázania (2Moj 20,13) a zhrnutím, čo Mojžišov zákon hovorí o dôsledkoch (o treste) za jeho porušenie (2Moj 21,12; 3Moj 24,17).

Šieste prikázanie nezahŕňa všetky prípady, ktoré je možné charakterizovať ako *zabitie*. V prípade neúmyselného zabitia mohol vinník utiecť do útočiskového mesta a získať tým dočasný azyl (2Moj 21,13; 4Moj 35,12). Ale ten, kto inému vzal život úmyselne, musel očakávať rýchly proces. Vo svojom výklade sa Ježiš nezameriava na samotný skutok, ale na pohnútky, na úmysel človeka, ktorý sa dopustil takéhoto činu. Môže sa stať, že niekto pripraví iného o život neúmyselne pri nehode alebo nejakou nešťastnou zhodou okolností. Ale osoba, ktorá pripraví iného o život úmyselne, si takéto zabitie premyslela. Hriech sa teda udial už pred samotným činom. Mnoho vražd sa neudeje len pre nedostatok príležitostí.

Prečítaj si ešte raz texty Mat 5,22 a 1Ján 3,15. Tieto texty nám ukazujú, že v zákone ide o viac než len o potrestanie očividného zločinu. V Biblii sa často hovorí o vplyve slov. Ježiš v dnešnom texte (Mat 5,21–26) poukazuje na hlbší rozmer celého problému. Príčinou drsných slov je často snaha ponižit druhého človeka, vyvolať v ňom negatívne pocity, ublížit mu. Ježišov postoj je jasný: Nielen ten, kto sa dopustí zločinu, je vinný z vraždy (zabitia), ale aj tí, ktorí voči iným používajú hrubé slová alebo v sebe prechovávajú nenávisť či myšlienky na zabitie. Ježiš dáva radu, aby ľudia s takýmito myšlienkami hľadali zmier a súlad. Hovorí dokonca, že je to nevyhnutná podmienka bohoslužby (Mat 5,23–26).

APLIKÁCIA

- Ako môžeš aplikovať Ježišove slová z dnešného textu do svojho života? Ako sa ti darí žiť podľa Ježišovej rady uvedenej v dnešnom texte? Ježišov ideál sa aj tebe môže zdať nedosiahnuteľný. Ako ti môže pomôcť vedomie, že je to práve Ježiš, kto ťa chce posilniť svojou mocou a prikrýť svojou spravodlivosťou?

SMILSTVO

Počuli ste, že bolo povedané: Nescudzoložíš! Ja vám však hovorím: Každý, kto sa žiadostivo pozerá na ženu, už s ňou v srdci scudzoložil. Ak ťa teda pravé oko zvädza na hriech, vylúp ho a zahod'. Lepšie obideš, ak zahynie jeden tvoj úd, ako keby celé tvoje telo bolo uvrhnuté do pekla... Bolo povedané: Kto by prepustil svoju manželku, nech jej dá prepúšťací list. Ja vám však hovorím: Každý, kto by prepustil svoju manželku – okrem dôvodu smilstva – vystavuje ju cudzoložstvu, a kto sa oženi s prepustenou, cudzoloží. (Mat 5,27–32)

Ja úbohý človek! Kto ma vytrhne z tohto tela smrti? (Rim 7,24)

Ďalšie Ježišovo vysvetlenie zákona sa sústreďuje na podstatu cudzoložstva. Najprv cituje siedme prikázanie – *Nescudzoložíš!* V kontexte Mojžišovho zákona sa za cudzoložstvo považovalo, keď mala ženatá alebo vydatá osoba sexuálny pomer s niekým iným než so svojou manželkou či manželom (3Moj 18,20; 20,10). Zákon jasne stanovil, že obe strany, ktoré sa dopustili cudzoložstva, mali byť odsúdené na smrť. Podobne ako v prípade šiesteho prikázania, aj teraz Ježiš odkrýva hlbší zmysel konkrétneho prikázania.

Cudzoložstvo sa väčšinou začína oveľa skôr než vo chvíli, keď sa uskutoční fyzicky. Tak ako sa vražda začína s úmyslom ublížiť konkrétnemu človeku, cudzoložstvo sa začína v okamihu, keď niekto začne žiadostivo túžiť po inej osobe – zosobášenej alebo slobodnej –, s ktorou nie je v manželskom zväzku. V texte Mat 5,29.30 Ježiš zdôrazňuje nebezpečenstvo hriechu. Riešením pokušenia je nezahrávať sa s ním. Ježiš nás vyzýva na radikálne konanie. Metafora o vylúpení oka či odseknutí končatiny je príliš silná, než aby sme jej posolstvo brali na ľahkú váhu. Ježiš nás vyzýva, aby sme urobili všetko pre to, aby sme dosiahli víťazstvo nad pokušením. Možno to bude vyžadovať zmenu zamestnania, rozlúčenie sa s niektorými „dobrými priateľmi“ alebo výrazné prehodnotenie vlastných (zlo)zvykov. To všetko však rozhodne stojí za to – veď ide o večný život!

Ako sme už uviedli, Mojžiš dovolil ľuďom rozvod, hoci vedel, že to nie je súčasť pôvodného Božieho plánu. Po svojom varovaní pred „poškúňovaním“ po iných ženách a žiadostivými pohľadmi Ježiš vyzýva na celoživotnú manželskú vernosť a oddanosť.

Apoštol Pavol v Liste Rimanom ukazuje, že zápas s hriechom je trvalý a iba zotrvanie v Kristovi a život v Duchu nás od neho zachraňuje (Rim 7,21–8,2).

- „Vylúpnutím oka či odseknutím ruky sa tu rozumie podriadenie vlastnej vôle Bohu. Dobrovoľné podriadenie vôle Stvoriteľovi nám často pripadá ako vedomé poškodzovanie a mrzачenie vlastného života. Ježiš však povedal, že je lepšie, ak tvoje ja v záujme vstupu do večného života bude hoc aj zmrzачené. To, čo pokladáš za pohromu, môže byť bránou k najväčšiemu duchovnému zisku.“ (MB 61; MVB 66) Ako vnímaš uvedené myšlienky? Ako ti môžu pomôcť v tvojom duchovnom zápase?

**OSOBNÉ
STÚDIUM**

APLIKÁCIA

SLUBY, SLUBY

Ďalej ste počuli, že otcom bolo povedané: **Nebudeš krivo prisahať, ale splniš Pánovi svoje prisahy.** Ja vám však hovorím, aby ste vôbec neprisahali; ani na nebo, lebo je Božím trónom, ani na zem, lebo je podnožkou jeho nôh, ani na Jeruzalem, lebo je mestom veľkého Kráľa. Neprisahaj ani na svoju hlavu, lebo nemôžeš ani jeden vlas urobiť bielym alebo čiernym. Vaša reč nech je: **Áno – áno, nie – nie.** Čo je navyše, pochádza od zlého. (Mat 5,33–37)

Nekradnite, neklamte, nepodvádzajte sa navzájom. Na moje meno falošne neprisahajte, aby ste nezniesvätili meno svojho Boha. Ja som Hospodin. Neutláčaj svojho blížneho ani ho neolupuj. Nech mzda nádenníka nezostane u teba do rána. (3Moj 19,11–13)

Ak dáš sľub Hospodinovi, svojmu Bohu, nemeškej ho splniť, lebo Hospodin, tvoj Boh, to bude určite od teba žiadať, inak by si mal hriech. Ak nebudeš sľubovať, nezhrješ. Čo vyšlo z tvojich úst, dodrž a splň sľub, čo si dobrovoľne dal Hospodinovi, svojmu Bohu — sľub, ktorý si vyslovil svojimi ústami. (5Moj 23,22–24)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Prvé dve antitézy (počuli ste..., ale ja vám hovorím) o zabití a smilstve vychádzali z Desatora. Nasledujúce dve – o prisaha a o rozvode – majú svoj základ v iných častiach Mojžišovho zákona.

Oddiel Mojžišovho zákona, z ktorého Ježiš citoval, sa nachádza v tej časti 3. Mojžišovej, ktorá odsudzuje rôzne druhy klamného a podvodného konania (3Moj 19,11–13; porovnaj s 2Moj 20,7). Ježiš sa opäť sústreďuje na pohnútky človeka. Každý, kto niečo sľúbi bez toho, žeby to chcel či plánoval splniť, vedome sa rozhoduje pre hriech.

Hoci prikázanie namierené proti falošnej prisaha sa často dáva mylne do súvisu so sľubmi danými druhým ľuďom, druhé prikázanie sa sústreďuje skôr na sľuby dané Bohu.

Ďalší dnešný text (5Moj 23,21–23; porovnaj s Mat 5,33–37) nehovorí o falošnej prisaha, ale o falošnom sľube, v ktorom sa človek zaviazuje dať finančný dar Hospodinovi (na Božie dielo). V tomto prípade totiž nemusí ísť o zámerný podvod. Naopak, takýto záväzok môže vyplývať z tých najlepších pohnútok. Ježiš však pozná našu prirodzenosť a vyzýva na opatrnosť tam, kde by človek mohol neskôr ľutovať svoj nepremyslený sľub.

Ananiáš a Zafira (Sk 5,1–11) dali Bohu sľub, že peniaze utržené za svoje pole odovzdajú apoštolom ako svoj dar. Je možné, že ich k tomu viedli tie najlepšie pohnútky. Neskôr však svoje rozhodnutie zmenili – a stihol ich smrteľný trest. Ich príbeh je mocným príkladom, ako Boh vníma takýto hriech. Veriaci by nemali robiť sľuby, ktoré možno ani nie sú v ich silách uskutočniť. Kresťan by mal byť bezúhonným človekom, ktorého *áno* znamená *áno* a *nie* znamená *nie*.

APLIKÁCIA

- **Premýšľaj o čase, keď si niečo sľúbil (Bohu alebo človeku) s najlepším úmyslom sľub splniť, ale napokon sa to nestalo. Ako sa môžeš naučiť byť opatrný v dávaní sľubov? A ako vnímať nedodržané sľuby (predsavzatia), ktoré dávaš sám sebe?**

ZÁKON ODPLATY

Počuli ste, že bolo povedané: Oko za oko a zub za zub. Ja vám však hovorím: Neprotivte sa zlému! Naopak: Tomu, kto ťa udrie po pravom líci, nadstav aj ľavé... Počuli ste, že bolo povedané: Milovať budeš svojho blízkeho a nenávidieť svojho nepriateľa. Ja vám však hovorím: Milujte svojich nepriateľov a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca v nebesiach... Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec. (Mat 5,38–48)

Zdá sa, akoby jednotiacou témou dnešného textu bola odplata. Prvá časť sa dotýka mnohých príkazaní Mojžišovho zákona, ktoré sú postavené na princípe odplaty (zaplatenia) za zločin adekvátnym trestom. (Tento staroveký princíp, ktorý sa objavuje napríklad v starovekom Chammurapiho zákonníku, býva niekedy v právnickom prostredí označovaný latinským názvom *lex talionis* – doslova: „zákon odplaty“.)

V mnohých textoch Mojžišovho zákona (2Moj 21,22–25; 3Moj 24,17–21; 5Moj 19,21) zákon vyzýva páchatela (priestupníka zákona), aby trpel rovnako ako obeť. Ak obeť stratila oko, ruku, nohu alebo život, rovnaký osud mal postihnúť aj páchatela. Tento *zákon odplaty* bol bežný v mnohých starovekých civilizáciách. Malo to zrejmy dôvod – bol postavený na jednoduchom uplatňovaní spravodlivosti.

Je dôležité uvedomiť si, že cieľom tohto princípu bolo *obmedziť* veľkosť odplaty. Mal zabrániť tomu, aby sa ľudia neusilovali o neprimeranú odplatu či trest, než bolo náležité. Zákon mal zaručiť, aby sa vykonala spravodlivosť, zároveň však bránil tomu, aby sa spôsobila ďalšia krivda.

Ježiš v Mat 5,38–42 nenapáda opodstatnenosť zákona odplaty, ktorý požadoval, aby bol vinník potrestaný za svoj zločin. Ježiš sa zameriava na to, ako by mal kresťan reagovať na ľudí, ktorí sa snažia získať výhodu na jeho úkor, nečestne ho zneužiť. Obeť takéhoto konania by sa nemala snažiť o okamžitú spravodlivú odplatu. Kresťan by sa mal „odplatiť“ vlúdnosťou. Takéto niečo sme schopní urobiť len vďaka Božej milosti, ktorá v nás pôsobí. Ježiš nás vo svojej výzve vedie k hlbšiemu pochopeniu toho, čo znamená byť jeho nasledovníkom.

Posledný protiklad (Mat 5,43–48) sa zaoberá našou láskou k priateľom a nenávisťou k nepriateľom. Príkaz „milovať svojho blízkeho ako seba samého“ nachádzame v 3Moj 19,18. Nikde v zákone nenachádzame text, ktorý by vyzýval na nenávisť k nepriateľom. (Jediným náznakom je text 5Moj 23,3–7, ktorý však hovorí o konkrétnej skupine ľudí v konkrétnej historickej súvislosti.)

V čase, keď Ježiš vyslovil svoju výzvu, boli Židia okupovaní Rímskou ríšou. Vo svojej vlastnej krajine boli považovaní za občanov druhej kategórie. Pre útlak, ktorý museli znášať, považovali zrejme svoju nenávisť k Rimanom za oprávnenú. Ježiš im však ukázal lepší spôsob života, dokonca aj v zložitej spoločensko-ekonomickej situácii.

- **Prečítaj si text Mat 5,44.45. Čo je zmyslom Ježišových slov? Ako môžeš jeho slová uviesť do svojho života? Ako môžeš pomôcť niekomu, kto je obeťou konania iného človeka – dokonca aj spoluveriacemu? Znamenajú Ježišove slová, že máme strpieť všetko a zmieriť sa s akýmkoľvek zaobchádzaním? Vysvetli svoju odpoveď.**

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

APLIKÁCIA

PODNETY NA ZAMYSLENIE

Prečítaj si kapitolu *Reč na vrchu* z knihy *Túžba vekov* (DA 298–314; TV 202–214). „Ježiš preberá jednotlivé príkázania a vysvetľuje význam i ducha ich požiadaviek. Nielenže ich ani o čiarku neoslabuje, ale poukazuje na dosah ich zásad a odhaľuje osudný omyl Židov, ktorí sa spoliehali na svoju povrchnú, okázalú poslušnosť. Objasňuje, že Boží zákon možno prestúpiť aj zlou myšlienkou alebo nečistým pohľadom. Ktokoľvek sa dopúšťa i tej najmenej nespravodlivosti, prestupuje zákon a hreší proti svojej mravnej prirodzenosti. Vražda sa začína v mysli. Kto v srdci dáva miesto nenávisti, zachádza na cestu vraha a jeho prinášané obete sú pred Hospodínom ohavnosťou.“ (DA 310; TV 210) Láska je jednotiacim princípom Božieho zákona. V každom protirečení Ježiš vyzdvihuje princíp lásky: láska odstraňuje živnú pôdu nenávisti voči bratovi či sestre; láska buduje plnohodnotný vzťah medzi manželmi; láska vyzýva kresťanov, aby boli čestní voči ostatným ľuďom a voči Bohu; láska umožňuje človeku reagovať vládne, aj keď bol zranený; láska nám dáva silu zaobchádzať s nepriateľmi tak, ako by sme sami chceli, aby sa zaobchádzalo s nami.

MYŠLIENKY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. V textoch na dnešný týždeň Ježiš opakuje „počuli ste, že bolo povedané“ a hneď na to hovorí „ja vám však hovorím“. Potom pridáva **anti-tézu** (protirečenie). Ježiš sa pritom odvoláva na učenie Písma. Problém teda nie je Písmo, ale spôsob, akým mu ľudia rozumeli a ako ho vykladali. Čo sa z toho môžeme naučiť o spôsobe, akým pristupujeme my k Písmu? Prečo sme často v pokušení pozeráť sa na veci povrchno a nehladať hlbšie pochopenie toho, čomu veríme?
2. Mnohí ľudia robia chybu v tom, že vytrhávajú biblické verše z kontextu. Jedným z takýchto textov je aj Mat 5,48: „Vy teda buďte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec.“ Ako nám jeho chápanie v najbližšom kontexte (Mat 5,42–48) ukazuje na dôležitosť pozorného štúdia Písma? Ako by si odpovedal človeku, ktorý by sa ti snažil tvrdiť, že tento text potvrdzuje učenie o bezhriешnom živote? Čo tento text naozaj hovorí? Čo hovorí o Ježišových nasledovníkoch? Porovnaj tento text s textom Luk 6,36 (a jeho kontextom).
3. Ako nám texty, ktoré sme študovali (najmä texty o vražde a smilstve), pomáhajú pochopiť mylnosť tvrdení, že zákon bol zrušený na kríži?